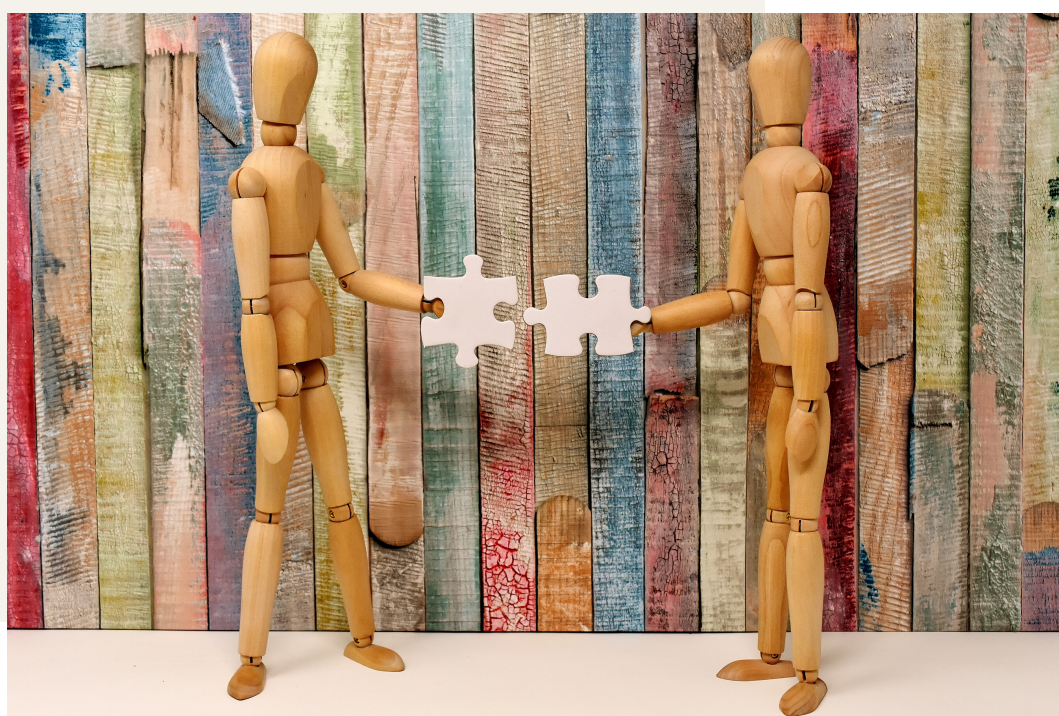

SAVANORYSTĖS SKATINIMO LABORATORIJOS KŪRIMAS. 2019 METAI

GEROSIOS UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKOS, SKATINANT BENDRADARBIAVIMĄ PER SAVANORIŠKAS VEIKLAS

Birutė KARAKAITĖ

Projektų vadovė
birute.karakaite@kurkl.lt

Greta KUNDROTAITĖ

Projektų vadovė
greta.kundrotaite@kurkl.lt

Kurk
Lietuvai

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

TURINYS

Tikslinių šalių vertinimas pasaulio konkurencingumo indekse.....	1
Jungtinės Karalystės atvejis.....	2
Danijos atvejis.....	4
Estijos atvejis.....	7
Lenkijos atvejis.....	8
Išvados - Idėjos Lietuvai.....	9

TIKSLINIŲ ŠALIŲ PASIRINKIMAS

Siekiant tam tikrų esminių pokyčių valstybėje, visuomet naudinga pasižvalgyti gerųjų užsienio šalių praktikų, kurios jau pasitvirtino kitoje šalyje ir kurias galima adaptuoti bei pritaikyti.

Siekiant išskirti geriausias užsienio praktikas savanorystės laboratorijos modeliui Lietuvoje kurti, buvo atsižvelgta į kiekvienos valstybės socialinio kapitalo rodiklį ir savanorystės tradicijas šalyje. Svarbu paminėti tai, kad atliekant kiekvienos šalies analizę yra atsižvelgiama į šalies savanorystės tradicijas, NVO ir valstybinio sektoriaus bendradarbiavimo galimybes bei valstybės tarnautojų galimybes įsitraukti į savanoriškas veiklas šalyje.

SOCIALINIO KAPITALO VERTINIMAS PASAULIO KONKURENCINGUMO INDEKSE

Pasaulio konkurencingumo indeksas (PKI) (ang - Global Competitiveness Index) yra vienas iš pagrindinių EBPO indeksų, nurodančių 141 valstybės konkurencingumą globalioje ekonomikoje. Indeksą sudaro 12 pagrindinių sub-indeksų, tokių kaip institucijų pažanga, infrastruktūra, inovacijų sklaida ir kt. Socialinis kapitalo (SK) sub-indeksas yra orientuotas į partnerystės ryšius, pilietinį gyventojų įsitraukimą į valstybės valdymo procesus bei į pasitikėjimą valstybinėmis institucijomis bei pačia visuomene.

Remiantis PKI duomenimis, pagal konkurencingumą globaliose rinkose Jungtinė Karalystė užima 9 -ąją vietą (81.2), Danija - 10-ąją (81.2). Mūsų kaimyninės šalys Estija - 31 -ąją (70.9), o Lenkija - 37 -ąją vietą (68.9) ir tik nežymiai lenkia Lietuvą (39-oji vieta (68.4)).

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

9 PKI

8 SK

DANIJA

10 PKI

5 SK

ESTIJA

31 PKI

63 SK

LENKIJA

37 PKI

70 SK

Šaltinis: Pasaulio konkurencingumo indeksas 2019.

http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Artimas ryšys ir socialinių grupių bendradarbystė Jungtinėje Karalystėje turi galias šaknis. Savanorystę taip pat paskatino ir 20-ojo amžiaus. 7-ajame dešimtmetyje kilęs nusivylimas viešųjų paslaugų kokybe, paraginęs visuomenę tiesiogiai prisidėti prie socialinių pokyčių.

2019 m. duomenimis Jungtinėje Karalystėje veikia 166,854 savanoriškos veiklos organizacijos. 2017-2018 metais savanoriškoje veikloje šiose organizacijose bent vieną kartą sudalyvavo 59% (20,1 mln.) britų, o kas penktas (22% arba 11,9 mln.) gyventojas formalioje savanoriškų organizacijų veikloje dalyvauja reguliariai - bent kartą per mėnesį [1].

59% Savanoriauja bent kartą per metus

22% Savanoriauja reguliariai

Savanorišką veiklą Jungtinėje Karalystėje galima suskirstyti į šias grupes:

SAVITARPIO PAGALBA

panašias problemas ir iššūkius patiriantys žmonės kartu dirba, siekdami įveikti šiuos sunkumus

FILANTROPIJA

savanoriškose organizacijos arba bendruomenėse teikiamos paslaugos tretiesiems asmenims ar paramos gavėjams

ATSTOVAVIMAS

įsitraukimas į bet kokio lygio politinius, valdymo arba sprendimų priėmimo procesus

PALAIKYMAS

kolektyviniai veiksmai oficialiose ir neoficialiose grupėse arba individuali veikla siekiant tam tikrų tikslų.

	Savarankiškas			
	Tarnautojas	darbuotojas	Nedirba	Visi
Visi oficialūs savanoriai	62%	60%	55%	59%
Nuolatiniai oficialūs savanoriai	38%	36%	40%	39%
Retkarčiais arba tik vieną kartą savanoriškoje veikloje dalyvaujantys savanoriai	24%	24%	15%	20%
Savanoriškoje veikloje nedalyvaujantys asmenys	38%	40%	45%	41%

1 pav. Asmenų, dalyvaujančių savanoriškoje veikloje pasiskirstymas pagal užimtumą Jungtinėje Karalystėje (2011 m. duomenys) [2]

[1] NCVO. UK Civil Society Almanac 2019. <https://data.ncvo.org.uk/executive-summary/>

[2] <http://lt.thetiltatrast.org/wp-content/uploads/2011/05/savanoryste-brosiura.pdf>

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Remiantis 2011 m. duomenimis (1 pav.), asmenys dirbantys viešajame sektoriuje yra vieni aktyviausiai įsitraukiančių į savanoriškų organizacijų veiklą pagal užimtumą (62%). 38% jų yra nuolatiniai savanoriai (savanoriaujantys bent kartą per mėnesį), o 24% prie savanoriškos veiklos prisijungia retkarčiais. Aukštas viešojo sektoriaus darbuotojų įsitraukimas į savanorišką veiklą bendruomenėje lemia ir teigiamą požiūrį į valstybės tarnybą. Per 30 metų gyventojų pasitikėjimas valstybės tarnautojais išaugo dvigubai. 1983m. tarnautojais pasitikėjo vos 25% britų, kai 2014 pasitikėjimą išreiškė 55%. Ekspertų teigimu viena iš priežasčių lėmusių šį pokytį yra tarnautojų tiesioginis įsitraukimas į viešųjų paslaugų gerinimo principus ir aktyvus dalyvavimas jų įgyvendinime [4].

2015 m. rinkimų akivaizdoje Konservatorių partija teigė sieksianti stiprinti bendruomenes ir atotrūkį tarp valstybės tarnautojų bei plačiosios visuomenės. Partijos manifeste yra nurodyta, kad partija sieks paskatinti pilietinės visuomenės augimą ir savanorystę suteikiant galimybę privataus ir viešojo sektoriaus darbuotojams savanoriauti skiriant 3 apmokamas dienas per metus savanorystei [3]. Tarnautojai gali patys pasirinkti kurioje bendruomenėje ar organizacijoje savanoriauti, tai gali daryti privačiai arba kartu su kolegomis. Ši iniciatyva yra įgyvendinama nuo 2018 metų, o tarnautojai aktyviai įsitraukia į savanoriškas veiklas ligoninėse, mokyklose ir policijos padaliniuose.

Siekiant suteikti paramos savanoriškoms organizacijoms ir potencialiems savanoriams, Jungtinėje Karalystėje yra įkurtas Savanoriškų paslaugų padalinys, priklausantis Vidaus reikalų ministerijai. Šis padalinys administruoja 23 savanorių biurus. Šie, vadinamieji Trečiojo sektoriaus biurai (TSB) skatina savanorišką veiklą bei socialinio verslo vystymąsi, remia ir stiprina trečiojo sektoriaus vaidmenį kuriant darnias, stiprias ir aktyvias bendruomenes. Viena iš sričių už kurią yra atsakingas TSB – konsultavimas savanorystės klausimais ir naudingi resursai: savanoriškoms organizacijoms parūpinami orientaciniai dokumentai ir skiriami naudingi ištekliai.

ESMINĖS ĮŽVALGOS

Savanoriška veikla Jungtinėje Karalystėje dažniausiai yra siejama su viešųjų paslaugų įgyvendinimu, tad valstybės tarnautojams suteikta 3 dienų savanorystės programa skatina abipusį visuomenės ir valdžios įsitraukimą į viešųjų paslaugų suteikimo gerinimo procesus.

[3] Conservative Party Manifesto, 2015

[4] Public Trust in Public Service. Institute for Government. 2014. instituteforgovernment.org.uk/blog/public-trust-public-servants---six-graphs

DANIJA

Danija yra viena iš labiausiai socialinį kapitalą išvysčiusių valstybių pasaulyje. Pagal pasaulio konkurencingumo indekso socialinio kapitalo sub-indeksą užima 5-ąją vietą. Šis rodiklis yra aukštas dėl Danijoje pasiekto aukšto pasitikėjimo visuomene ir valdžios institucijomis. Toks pasitikėjimo rodiklis yra būdingas visoms Skandinavijoms šalims, kuriose yra itin išvystytas gerovės valstybės modelis.

Aukštas savanorių skaičių Danijoje taip pat lemia ir didėjantis organizacijų skaičius bei tokiu būdu paskatintas savanoriškos veiklos viešajame sektoriuje poreikis. Viešosios įstaigos yra įstatymiškai raginamos savo institucijose skatinti savanorystę - tiek kviečiant savanorius prisidėti prie paslaugų teikimo, tiek ir skatinant pačius viešojo sektoriaus darbuotojus įsitraukti į savanoriškas veiklas. Tokiu būdu populiarūs tapo komitetai vaikų darželiuose, mokyklose ar senyvų žmogaus priežiūros ir slaugos centruose.

Danijoje taip pat aktyviai veikia asociacijos ir labdaros fondai. Tik šiai šaliai būdingas savanoriškų organizacijų tipas – savivaldžios institucijos. Šias institucijas gali būti sunku atskirti nuo valstybinių arba privačių organizacijų. Savivaldi organizacija nėra organizuota bendradarbiavimo forma, kaip asociacija, tačiau turi konkrečią tikslinę grupę kuriai tarnauja. Tai gali būti mokyklos ar socialiniai centrai. Savivaldžios institucijos, teikdamos paslaugas, didelį dėmesį skiria vertybėms ir laisvėms. Vietinės valdžios institucijos retai laiko savivaldžias institucijas savanoriškomis, nes paprastai jos yra finansuojamos valstybės ir jose retai dalyvauja savanoriai.

Savanoriškos veiklos organizacijose

86%

Viešajame sektoriuje

16%

Privačiame sektoriuje

5%

Danijos bažnyčioje

2%

Konkrečių duomenų apie tai, koks procentas savanoriško, viešojo ir privataus sektoriaus organizacijų pasitelkia savanorius nėra, tačiau pagal 2005m. duomenis piliečiai savanorišką veiklą atlieka skirtinguose sektoriuose, tarp kurių pagrindinis yra tradicinis savanoriškos veiklos sektorius [5].

DANIJA

Savanoriškos programos
kultūros ir sporto srityje

Danijoje nėra specialios ministerijos, kuri būtų atsakinga už savanorišką veiklą. Atsakomybę už šią veiklą dalijasi keletas ministerijų pagal kompetencijų sritis.

Bendradarbiavimas
socialinių paslaugų srityje

Švietėjiškos savanoriškos veiklos finansavimas
ir organizavimas. Prioritetas - jaunimas

2 pav. Valstybės institucijų savanoriškos veiklos atsakomybės sritys

Bendradarbiavimui savanorystės srityje užtikrinti ir kurti sinergiją tarp skirtingų ministerijų ir jų kuruojamų atsakomybės sričių yra vietinės valdžios institucijos, Nacionalinis savanorių centras ir Savanorių taryba.

Vietinės valdžios institucijos ne tik teikia finansinę pagalbą savanoriškoms organizacijoms, bet ir pačios įsitraukia į savanoriškos veiklos organizavimą kurdamos savanoriškos veiklos centrus. Norėdamos aktyviau dalyvauti savanoriškame sektoriuje, daugelis vietinių valdžios institucijų kartu su teritorijoje savanoriškomis asociacijomis kuria „savanoriškos veiklos politiką“ vietos lygmeniu.

Nacionalinis savanorių centro pagrindinis tikslas yra tarnauti savanoriškoms socialinių paslaugų organizacijoms. Nors ir yra savivaldi, ši organizacija yra apibrėžiama kaip valstybinė agentūra.

Savanorių taryba (dan. - Frivilligrådet) veikia kaip patariamasis organas teikia pasiūlymus ministerijoms bei Parlamentui kaip stiprinti tarpsektorinį bendradarbiavimą, skatina įvairių suinteresuotų šalių įsitraukimą į socialinių problemų sprendimą.

Pagrindinės tarybos veiklos sritys:

Savanoriškos veiklos finansavimas

Bendrų projektų su valstybinėmis institucijomis ir NVO kūrimas

Savanoriškų socialinių paslaugų sektoriaus pajėgumų didinimas

Skatinimas institucijas ir jų darbuotojus dalyvauti savanoriškoje veikloje

Vietos valdžios lygmeniu įrengtuose savanorių centruose, visi suinteresuoti asmenys gali ne tik gauti naudingos informacijos apie savanorystės galimybes, tačiau jiems gali būti teikiama ir savipagalba. Ši savipagalba susideda iš asmeninių konsultacijų, mokymų

FriSE: Frivilligcentre og Selvhjaelp Danmark yra nacionalinė savanorių centrų ir savipagalbos grupių asociacija, kuri atstovauja savo narių interesams bei siekia pagerinti jų veiklos sąlygas. Asociacija atstovauja savo nariams vietinių valdžios institucijų ir nacionalinės valdžios darbo grupėse, aptariančiose savanoriškos veiklos ir savipagalbos klausimus, šviečia visuomenę ir skatina debatus vietiniu lygmeniu, vykdo projektus ir teikia konsultacijas bei paramą savanoriškoms organizacijoms, pvz., padeda joms rinkti lėšas.

Svarbu pastebėti Danijos savanoriškos veiklos politikos įgyvendinimo decentralizaciją. Šalis neturi bendros savanoriškos veiklos strategijos, o jos įgyvendinimu rūpinasi vietinės institucijos. Nepaisant to, per minėtas iniciatyvas, tokias kaip savanorių taryba ar socialinis savanorių centras, šalies savanoriai yra reprezentuojami ir aukščiausiame politiniame lygmenyje.

ESMINĖS IŽVALGOS

Danijoje bendradarbiavimas tarp NVO, savanoriškų organizacijų ir valstybinių institucijų vyksta tiek vietiniu, tiek ir nacionaliniu lygmeniu, paraleliai bendradarbiaujant skirtingoms ministerijoms ir sprendžiant joms aktualias problemas. Savanoriškos veiklos sektorius yra vienas iš pagrindinių patarėjų pilietinės visuomenės ugdymo klausimais. Skirtingų ministerijų įsitraukimas į savanorystės skatinimo procesus ir užtikrintas tinklinis koordinavimas tarp agentūrų įvairiose Danijos vietovėse yra vienas iš faktorių, lemiančių aukštą žmonių pasitikėjimą valdžia ir visuomene.

ESTIJA

2007-2008 metų savanorystės plėtros Estijoje tyrimo duomenimis, per paskutinius 12 mėnesių savanoriška veikla užsiėmė 27% gyventojų, kurių amžius 15-74 metai. Savanorišką veiklą šioje šalyje koordinuoja Vidaus reikalų ministerijos Vietinės valdžios ir regioninės administracijos departamentas. Tačiau kaip ir Danijoje, įvairios ministerijos bendradarbiauja šioje srityje, siekdamos suteikti visapusiškas galimybes savanoriams įsitraukti į bendruomenės ir visuomenės ugdymo procesus [6].

TEISINGUMO MINISTERIJA

savanoriška veikla su lygtinai nuteistais asmenimis

UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

savanoriška veikla užsienyje

APLINKOS MINISTERIJA

savanoriška veikla aplinkosaugos srityje

SOCIALINIŲ REIKALŲ MINISTERIJA

savanoriška veikla socialinėje srityje.
Savanorystės kuravimo programos

KULTŪROS MINISTERIJA

savanoriška veikla sporto srityje

ŠVIETIMO MINISTERIJA

savanoriška veikla su moksleiviais ir studentais

3 pav. Ministerijų savanoriškos veiklos atsakomybių sritys Estijoje.

Estijoje visi asmenys gali užsiimti savanorišku darbu. Tokia galimybė yra numatyta Savanorių elgesio kodekse, kuriam teigiama, jog savanoriškoje veikloje turėtų būti laikomasi lygių galimybių principo. Tačiau yra taikomi tam tikri apribojimai:

- **Asmenys, norintys savanoriškai dirbti su lygtinai nuteistais asmenimis** negali patys būti teisti arba dirbti teisingumo sistemoje. Taip pat jie privalo būti bent 18 metų amžiaus.
- **Bedarbiai** turi būti pasirengę pradėti dirbti kai bus pasiūlytas apmokamas darbas bei lankyti darbo rinkos mokymus.

ESMINĖS ĮŽVALGOS

Estijoje savanoriškos veiklos organizavimas valstybiniu lygmeniu yra koordinuojamas vienos - Vidaus reikalų ministerijos, tačiau, kaip ir Danijoje, kitų ministerijų, turinčių savo atsakomybes, įsitraukimas ir aiškus savanorio veiklos apibrėžimas yra svarbūs aspektai Estijos savanoriškos veiklos sektoriuje

LENKIJA

Savanorių kompetencijų svarba yra pabrėžiama Lenkijoje. 2003m. balandžio 23d. priimtame įstatyme „Dėl viešąją naudą teikiančios veiklos ir savanorystės“ yra numatyta, kad asmuo, kuris imasi savanoriškos veiklos, turi turėti tinkamą kvalifikaciją ir atitikti jo ar jos teikiamai naudai keliamus reikalavimus, jei kitos teisės nuostatos apima tokių kvalifikacijų ar reikalavimų būtinumą. Pagrindiniai šaltiniai, kuriais remiantis nustatomas nevyriausybinų organizacijų skaičius Lenkijoje, yra oficialus nacionalinių ūkio subjektų nacionalinių išteklių registras „REGON“. Svarbu paminėti, kad kai kurios įregistruotos organizacijos yra neaktyvios (10-30%). Taip pat šiame registre nėra kaupiami duomenys apie „neoficialias“ organizacijas, kurios neturi juridinio asmens statuso ir nėra įregistruotos kaip vietos filialai. Remiantis 78,8% nevyriausybinų organizacijų pateiktais duomenimis, pagrindiniai savanorių vykdomi darbai yra organizacinio pobūdžio. Pusėje organizacijų savanoriai reklamuoja organizacijos darbą. Vienoje iš keturių organizacijų savanoriai atlieka specialistų vaidmenį. 41,9% organizacijų savanoriai padeda atlikti įvairius tvarkymosi darbus.

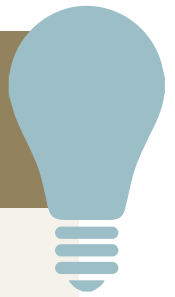
Atsakomybė už klausimus, susijusius su viešąja nauda ir savanoryste, yra priskirta Socialinės apsaugos departamentui prie Darbo ir socialinės politikos ministerijos, tačiau sprendimų priėmimo procese yra vykdomos konsultacijos ir su kitų ministerijų atstovais. Lenkijoje buvo sukurtos kelios organizacinės formos, siekiant skatinti savanorystę bei palengvinti bendradarbiavimą bei apsikeitimą informacija Lenkijoje taip pat buvo įkurtas savanorių centrų tinklas.

Pagrindinis Varšuvoje įkurto pirmojo centro tikslas buvo sukurti „kontaktingą vietą“, kur galėtų susitikti savanoriai ir tie, kuriuos domina jų darbas. Nuo to laiko Lenkijoje atsirado dar keli regioniniai ir vietos savanorių centrai, viekiantys „Savanorių centrų tinkle“. Šis tinklas organizuoja savanoriškas veiklas vietiniu ir nacionaliniu lygmeniu, taip pat organizuoja mokymus savanoriams, siekiant užtikrinti, kad visi savanoriai įgytų jiems reikalingų kompetencijų.

ESMINĖS IŽVALGOS

Kompetetingi savanoriai yra Lenkijos prioritetas. Jų ugdymu užsiima visoje šalies teritorijoje įkurti savanorių centrai, susijungę į tinklą. Šis tinklas ne tik užtikrina centralizuotą savanorių ugdymą, bet ir yra kontaktinis centras ne tik visuomenei, bet ir valdžios institucijoms.

Visose keturiuose tikslinėse šalyse yra naudojamos skirtingos savanoriškos veiklos strategijos.

Jungtinėje Karalystėje kaip niekur kitur yra akcentuojamas savanorių indėlis į viešųjų paslaugų teikimo ir gerinimo procesus. Valstybės tarnautojų vaidmuo taip pat yra išryškintas. Siekdama neatsilikti nuo įvairių privataus sektoriaus korporacijų, Jungtinės Karalystės valdžia siekia skatinti valstybės tarnautojus savanoriauti savo bendruomenėse suteikiant jiems iki 3 apmokamų dienų savanorystei per metus. Panaši praktika yra įgyvendinama ir Singapūre, kur valstybės tarnautojams yra suteikiama viena diena per metus skirta savanorystei. Šią praktiką galima būtų įgyvendinti ir Lietuvoje, kur yra žemi pasitikėjimo valdžia rodikliai bei dažnam lietuviui valstybės tarnautojų veikla yra svetima.

Danija yra laikoma viena laimingiausių pasaulio valstybių, kurioje bendras visuomenės pasitikėjimas yra vienas aukščiausių pasaulyje. Danai yra neabijingi savo aplinkai, aktyviai įsitraukia į bendruomenines veiklas, aukoja labdarai bei patys asmeniškai įsitraukia į labdaros akcijas. Nors šios veiklos ir yra priskiriamos skandinaviškai tradicijai, Danijoje jos taip pat yra skatinamos ir valstybiniu lygmeniu. Savanoriškos veiklos koordinavimas Danijoje yra decentralizuotas, tad skirtingos ministerijos koordinuoja savo interesų sritis, o bendradarbiavimą tarp šių ministerijų užtikrina Savanorių taryba, sudaryta iš nevyriausybių organizacijų atstovų. Lietuvoje taip pat veikia NVO taryba, koordinuojama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, tačiau jos veikloje trūksta kitų ministerijų įsitraukimo. Įkuriant nacionalinį savanoriškos veiklos centrą, galima būtų koordinuoti į savanoriškos veiklos skatinimo procesus įtraukti ir kitas ministerijas Lietuvoje. Panaši praktika yra vykdoma ir **Estijoje**, kur pagrindinę atsakomybę už visų ministerijų koordinavimą savanorystės srityje prisiima Vidaus reikalų ministerija.

Mūsų kaimynė **Lenkija** akcentuoja savanorių kompetencijų svarbą ir siekiant šias kompetencijas ugdyti nacionaliniu lygmeniu įsteigė Savanorystės centrų tinklą. Šis tinklas veikia kaip kontaktinis centras, jungiantis skirtingus šalies regionus bei organizuoja centralizuotas kompetencijų ugdymo programas savanoriams bei yra pagrindiniai žinių apie savanorišką veiklą Lenkijoje židiniai. Šiuo metu Lietuvoje savanoriška veikla ir savanorių mokymo procesai yra vykdomi fragmentuotai bei nėra užtikrinamas bendradarbiavimas tarp skirtingų Lietuvos regionų. Sukūrus panašiai veikiančią kontaktinį savanorių mokymo ir žinių centrą ne tik galėtume paskatinti aktyvesnį įsitraukimą į savanoriškas veiklas, bet ir paskatinti dialogą tarp savanoriško ir viešojo sektoriaus Lietuvoje.